

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES IR AMŽIAUS PAGRINDAIS TEIKIANT PARAMĄ EKONOMINĖS VEIKLOS VYKDYMUI TYRIMO

2019 m. birželio 11 d. Nr. (19)SN-95)SP-76

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2019 m. balandžio 23 d. buvo gautas pareiškėjo V. S. (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos nustatant vertinimo kriterijus, kai siekiama paramos ekonominės veiklos vykdymui. Pareiškėjas skunde prašo įvertinti, ar Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2018 m. spalio 8 d. įsakymu Nr. 3D-721 patvirtintomis „Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos srities „Parama ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse“ įgyvendinimo taisyklėmis, taikomomis nuo 2018 metų pateiktoms paraiškoms“ (toliau – Taisyklės) numatyti projektų atrankos kriterijai (42 punkto 3, 4, 5, 6 ir 7 papunkčiai) nediskriminuoja pareiškėjų pagal lytį, amžių ir kitus kriterijus (buvimas emigracijoje ir pan.). Taip pat prie skundo buvo pridėtas Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos 2019 balandžio 23 d. raštas Nr. BRK-2169 „Dėl paramos paraiškos neteikimo vertinti dėl tinkamumo skirti paramą, kai priemonei trūksta lėšų“, skirtas MB „Pretechas“. Šiame rašte buvo paaiškinta, kiek balų surinko MB „Pretechas“ ir dėl ko šiai bendrijai nebuvo skirta parama.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2019 m. gegužės 8 d. raštu Nr. (19)SN-95)S-338 Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė) kreipėsi į žemės ūkio ministrą ir paprašė motyvuotai paaiškinti, dėl kokių priežasčių buvo nuspręsta suteikti papildomus balus dėl to, kad pareiškėjas (fizinis asmuo) arba pareiškėjo (juridinio asmens) pagrindinis akcininkas, turintis daugiau kaip 50 procentų juridinio asmens akcijų, žemės ūkio bendrovės pajų (juridinių asmenų, kurie neturi ir negali turėti akcininkų, atveju pagrindiniam akcininkui prilyginamas vadovas), yra gavęs subsidiją būstui kaimo vietovėje įsigyti pagal Finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymą (Taisyklių 42 punkto 4 papunktis); dėl kokių priežasčių buvo nuspręsta suteikti papildomus balus dėl to, kad pareiškėjas (fizinis asmuo) arba pareiškėjo (juridinio asmens) pagrindinis akcininkas yra iki 29 metų (imtinai) amžiaus; kokio amžiaus asmenys pateko tarp tų, kurie

gavo paramą pagal priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse“.

Taip pat paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2019 m. gegužės 17 d. Tarnyboje buvo gautas Žemės ūkio ministerijos (toliau – Ministerija) 2019 m. gegužės 16 d. raštas Nr. 3IN-434(8.1) „Dėl informacijos pateikimo“, kuriuo buvo atsakoma į Tarnybos pateiktus klausimus.

Ministerija pabrėžė, kad atlikti paraiškų atranką įpareigoja 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, kuriuo panaikinamas reglamentas (EB) 1698/2005, 49 straipsnio nuostatos. Vykdamat paraiškų atranką, siekiama geriau naudoti finansinius išteklius, atrinkti tikslingesnius ir kokybiškesnius projektus. Nustatant atrankos kriterijus orientuojamasi į Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos (toliau vadinama ir Programa) tikslus, valstybės poreikius ir interesus. Paraiškų atrankos mechanizmas reikalingas ir tam, kad, gavus paraiškų didesnei sumai nei skirta lėšų konkrečiam paraiškų rėmimo etapui finansuoti, būtų aiški turimų lėšų paskirstymo tvarka. Dėl šių priežasčių pats atrankos principas veikia taip, kad vienos paraiškos ar asmenys, kuriems suteikiami atrankos balai, yra išskiriami iš kitų, kurie atrankos balų negauna. Priešingu atveju, t. y., jei visi asmenys galėtų surinkti vienodą atrankos balų skaičių, pats atrankos mechanizmas netektų prasmės. Tačiau Ministerija atkreipė dėmesį, kad pasirinktais atrankos kriterijais siekiama kuo labiau atitikti Programoje pateiktą priemonės aprašymą ir pasirinktus Europos Sąjungos kaimo plėtros politikos prioritetus ir tikslines sritis, prie kurių prisideda konkreti priemonė.

Kaip nurodyta Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos administravimo taisyklių, patvirtintų žemės ūkio ministro 2014 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. 3D-507 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos administravimo taisyklių patvirtinimo“, 15.5 papunktyje, nustatant atrankos kriterijus, jie turi būti derinami su Programos įgyvendinimo stebėsenos komitetu, sudarytu žemės ūkio ministro 2014 m. spalio 2 d. įsakymu Nr. 3D-685 (toliau – Stebėsenos komitetas). Stebėsenos komitetas – tai ministerijos partnerystės principu sudarytas komitetas Programos įgyvendinimo kokybei ir pažangai stebėti, klausimams, turintiems poveikį Programos įgyvendinimui, nagrinėti, nuomonei dėl Programos pakeitimų teikti. Į šio komiteto sudėtį yra įtraukti Lietuvos Respublikos Vyriausybės, daugumos ministerijų, kitų įstaigų atstovai, įvairiems verslo,

mokslo ir kitiems subjektams atstovaujančių organizacijų nariai. Prieš teikiant svarstyti atrankos kriterijus Stebėsenos komitetui, jie suderinami su Programos valdymo komitetu, patvirtintu Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2012 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. 3D-389, kuris priima strateginius ir svarbiausius sprendimus dėl Programos įgyvendinimo, valdymo, kontrolės ir priežiūros.

Paaiškindama Taisyklių 42 punkto 4 papunktyje nurodytą atrankos kriterijų, Ministerija pabrėžė, kad Programoje yra nustatyta, jog pareiškėjo fizinio asmens deklaruota gyvenamoji vieta arba pareiškėjo juridinio asmens registracijos vieta turi būti kaimo vietovėje. Taip pat Stebėsenos komiteto 2018 m. liepos 20 d. protokolu Nr. 8D-375 (5.50E) buvo nustatytas atrankos kriterijus, kad pareiškėjas yra ne mažiau kaip 1 metus deklaravęs gyvenamąją vietą / registravęs buveinę kaimo vietovėje. Siekiant vienodų sąlygų tiek kaimo, tiek miesto gyventojams bei siekiant pritraukti miesto gyventojus į kaimo vietas, buvo nuspręsta skirti atrankos balus, jei asmuo yra gavęs subsidiją būstui kaimo vietovėje įsigyti pagal Finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjantioms jaunoms šeimoms įstatymą. Šiuo atrankos kriterijumi siekiama paskatinti jaunas šeimas gyventi kaimo vietovėse, prisidėti prie efektyvesnio minėto įstatymo įgyvendinimo, kai valstybės parama skiriama ne tik būstui įsigyti, bet ir verslui kurti.

Paaiškindama Taisyklių 42 punkto 6.1 papunktyje nurodytą atrankos kriterijų, Ministerija pabrėžė, kad Programos veiklos srities „Parama ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse“ atrankos kriterijų nustatymo principuose yra aiškiai išskirta, jog, siekiant tikslesnės projekto atitikties veiklos srities tikslams, efektyvesnio lėšų panaudojimo, vienodų sąlygų ir reikalavimų taikymo visiems pareiškėjams bei proporcingumo veiksnių mastui, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas jaunimui remti ir užimtumui kaimo vietovėse didinti. Siekiant tiesiogiai atitikti Programoje išdėstytus atrankos principus, papildomi atrankos balai buvo skirti asmenims iki 29 metų amžiaus.

Taip pat Ministerija pažymėjo, kad nustatant atrankos kriterijus buvo vadovujamasi nacionaliniais strateginiais dokumentais: 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa, patvirtinta Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482; Nacionalinės jaunimo politikos 2011–2019 metų programa, patvirtinta Vyriausybės 2010 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1715; Užimtumo didinimo 2014–2020 metų programa, patvirtinta Vyriausybės 2013 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. 878; Septynioliktosios Vyriausybės programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-82.

Pagal Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos pateiktą informaciją Programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos srities „Parama ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse“ paraiškos (priimos pagal Įgyvendinimo taisykles), kurioms finansuoti užteko lėšų, pagal amžiaus grupes išsidėstė taip: iki 29 metų amžiaus imtinai – 124 vienetai; nuo 30 iki 40 metų imtinai – 34 vienetai; nuo 41 iki 53 metų imtinai – 2 vienetai; daugiau kaip 54 metai – 25 vienetai.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar Taisyklėmis numatant, kad yra teikiami papildomi taškai siekiant gauti paramą pagal Programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos srities „Parama ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse“, jeigu pareiškėjas (fizinis asmuo) arba pareiškėjo (juridinio asmens) pagrindinis akcininkas, turintis daugiau kaip 50 procentų juridinio asmens akcijų, žemės ūkio bendrovės pajų (juridinių asmenų, kurie neturi ir negali turėti akcininkų, atveju pagrindiniam akcininkui prilyginamas vadovas), yra gavęs subsidiją būstui kaimo vietovėse įsigyti pagal Finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymą; taip pat, kad yra teikiami papildomi taškai siekiant gauti paramą, jeigu pareiškėjas (fizinis asmuo) arba pareiškėjo (juridinio asmens) pagrindinis akcininkas, turintis daugiau kaip 50 procentų juridinio asmens akcijų, žemės ūkio bendrovės pajų (juridinių asmenų, kurie neturi ir negali turėti akcininkų, atveju pagrindiniam akcininkui prilyginamas vadovas), yra iki 29 metų (imtinai) amžiaus, nepažeidžia Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal kurias valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

Taip pat buvo vertinama, ar Taisyklėmis numatant, kad yra teikiami papildomi taškai siekiant gauti paramą, jeigu pareiškėja (fizinis asmuo) yra moteris arba pareiškėjo (juridinio asmens) pagrindinė akcininkė, turinti daugiau kaip 50 procentų juridinio asmens akcijų, žemės ūkio bendrovės pajų (juridinių asmenų, kurie neturi ir negali turėti akcininkų, atveju pagrindiniam akcininkui prilyginamas vadovas), yra moteris, nepažeidžia Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal kurias valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose jų rengiamuose ir priimamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės.

Pažymėtina, kad Pareiškėjas prašė įvertinti, ar ir, remiantis kitais Taisyklėse nurodytais kriterijais, asmenys nediskriminuojami pagal kitus pagrindus, nenumatytus Lygių galimybių įstatyme arba Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme draudžiama diskriminacija išimtinai lyties pagrindu, o Lygių galimybių įstatyme draudžiama diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės ir religijos pagrindu. Lygių galimybių

įstatyme nustatytas baigtinis draudžiamų diskriminavimo pagrindų sąrašas. Kiti vertinimo kriterijai, susiję grįžimu iš emigracijos arba gyvenamosios vietos deklaravimu kaimo vietovėje, nėra numatyti Lietuvoje galiojančiuose antidiskriminaciniuose įstatymuose kaip draudžiamo diskriminavimo pagrindai, taigi nepriklauso lygių galimybių kontrolierės kompetencijai ir yra nevertintini.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Specifiškai 23 straipsnyje nustatomas moterų ir vyrų lygybės principas, pabrėžiama, kad visose srityse turi būti užtikrinta moterų ir vyrų lygybė, įskaitant priėmimą į darbą, darbą ir atlyginimą. 25 straipsnyje nustatomas pagyvenusių žmonių teisių apsaugos principas, pabrėžiama, kad Sąjunga pripažįsta ir gerbia pagyvenusių žmonių teisę gyventi oriai ir nepriklausomai bei dalyvauti visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime. Pagal Chartijos turinį darytina išvada, kad Europos Sąjungos institucijoje lyčių lygybei bei pagyvenusių asmenų teisėms yra skiriamas ypatingas dėmesys.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios

apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi, Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Tyrimo metu nustatyta, kad parama pagal priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse“ teikiama remiantis Taisyklėmis. Taisyklių 42 punkto 4 papunktyje numatyta, kad 15 taškų gali būti skiriami, jeigu pareiškėjas (fizinis asmuo) arba pareiškėjo (juridinio asmens) vadovas arba pagrindinis akcininkas yra gavęs subsidiją būstui kaimo vietovėje įsigyti pagal Finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymą. Taip pat Taisyklių 42 punkto 6 papunktyje numatyta, kad 10 taškų gali būti skiriami, jeigu pareiškėjas (fizinis asmuo) arba pareiškėjo (juridinio asmens) vadovas arba pagrindinis akcininkas paraiškos pateikimo dieną yra iki 29 metų (imtinai) amžiaus, o kitos amžiaus grupės gauna 5 balus, t. y., asmenys iki 29 metų (imtinai) gali gauti papildomus 5 taškus vien dėl savo amžiaus. Taisyklių 42 punkto 7 papunktyje numatyta, kad 5 taškai gali būti skiriami, jeigu pareiškėja (fizinis asmuo) arba pareiškėjo (juridinio asmens) vadovas arba pagrindinis akcininkas yra moteris, taigi 5 taškai gali būti skiriami vien dėl lyties.

Pažymėtina, jog Taisyklių 10 punkto 15 papunktyje numatyta, kad pagal priemonės veiklos sritį neremiamos šios veiklos – žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė bei akvakultūra, išskyrus paslaugas žemės ūkiui, kaip nurodyta Paslaugų žemės ūkiui sąrašė, patvirtiname Vyriausybės 2012 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 76 „Dėl Paslaugų žemės ūkiui sąrašo patvirtinimo“. Konstatuotina,

kad pagal nagrinėjamą teisės aktą parama negali būti teikiama žemės ūkio veiklai, bet kitokiai ekonominės veiklos pradžia.

Atkreiptinas dėmesys, kad Taisyklėse nurodyta, jog rengiant šį dokumentą buvo remtasi Europos Sąjungos reglamentais, tarp jų, Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. gruodžio 17 d. reglamentu (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (toliau – Reglamentas Nr. 1303/2013), taip pat Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. gruodžio 17 d. reglamentu (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 (toliau – Reglamentas Nr. 1305/2013).

Pažymėtina, jog Reglamento Nr. 1303/2013 I priedo („Bendra strateginė programa“) 5.3 punkto 4 papunktyje nustatyta, kad valstybės narės tinkamai atsižvelgia į palankių sąlygų neturinčių grupių poreikius, siekdamos sudaryti joms sąlygas geriau integruotis į darbo rinką, ir taip sudaro joms palankesnes sąlygas visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime. Pagal šio reglamento 27 straipsnio 2 dalį, kiekvienoje programoje (šiuo atveju – Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programoje) apibrėžiami prioritetai, pagal kuriuos nustatomi konkretūs tikslai. Pagal to paties reglamento I priedo 5.5 punkto 3 papunktį, valstybės narės, siekdamos išspręsti problemas, kilusias labiausiai demografinius pokyčius patyrusiems regionams, gali remti demografinį atsinaujinimą, sudarant geresnes sąlygas šeimoms ir gerinant darbo ir šeimos gyvenimo suderinamumą.

Reglamento Nr. 1305/2013 preambulės 8 punkte numatyta, kad valstybės narės turėtų turėti galimybę į savo kaimo plėtros programas įtraukti temines paprogrames, skirtas specifiniams joms ypač svarbių vietovių poreikiams patenkinti. Teminės paprogramės turėtų būti taikomos, be kita ko, jauniems ūkininkams, smulkiems ūkiams, kalnų vietovėms, trumpų tiekimo grandinių kūrimui, moterims kaimo vietovėse ir klimato kaitos švelninimui bei prisitaikymui prie jos ir biologinei įvairovei. Pagal Reglamento Nr. 1305/2013 7 straipsnio a) ir e) punktus, valstybės narės, siekdamos prisidėti prie Sąjungos kaimo plėtros prioritetų įgyvendinimo, gali į savo kaimo plėtros programas įtraukti temines paprogrames, skirtas specifiniams poreikiams patenkinti. Tokios teminės paprogramės gali būti, *inter alia*, susijusios su jaunaisiais ūkininkais arba moterimis kaimo vietovėse. Pagal šio reglamento preambulės 17 punktą, turėtų būti skatinamas ūkininkų veiklos įvairinimas, jiems imantis ne žemės ūkio veiklos, ir ne žemės ūkio labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių steigimas ir plėtra kaimo vietovėse. Ta priemone taip pat turėtų būti skatinamas ir moterų kaimo vietovėse verslumas. Pažymėtina, kad, remiantis Reglamento Nr. 1305/2013 2 straipsnio 1 dalies n punktu,

jaunasis ūkininkas – asmuo, kuris paraiškos pateikimo momentu yra ne vyresnis kaip 40 metų amžiaus, turi reikiamų profesinių įgūdžių bei kompetencijos ir pirmą kartą įsisteigia žemės ūkio valdoje kaip tos valdos valdytojas.

Atkreiptinas dėmesys, kad Programos 4.2.13.13 papunktyje numatytas prioritetas – sudaryti palankesnes sąlygas jaunimui įsikurti, kurti verslą ir skatinti užimtumą kaimo vietovėse. Čia rašoma: „Būtina stabdyti demografinės situacijos kaime blogėjimą ir keisti gyventojų migracijos kryptį. Labai svarbu užtikrinti, kad kaime liktų gyventi jaunimas, todėl pirmiausia jam turi būti sudarytos sąlygos užsiimti norima veikla ir iš jos gauti pakankamas pajamas. Taip pat turi būti užtikrinta jaunimui, ypač jaunoms šeimoms, patraukli kaimo infrastruktūra (pakankama kelių būklė, kokybiškas geriamas vanduo) ir paslaugos (vaikų lopšeliai darželiai, mokyklos, užklausinė moksleivių veikla, laisvalaikio praleidimo vietos, sveikatos priežiūros įstaigos, banko paslaugų tinklas).“

Konstatuotina, kad pirmiau minėtais reglamentais yra leidžiama valstybėms narėms pagrįstai numatyti tam tikroms grupėms (jaunimui ir moterims) palankesnes sąlygas gauti paramą.

Pabrėžtina, kad pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 straipsnio 6 punkto nuostatas moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu laikomi bet kokie veiksmai ar kitoks elgesys, kuriais asmuo diskriminuojamas dėl lyties, išskyrus atvejus, kai įstatymų yra nustatytos specialios laikinosios priemonės, kurios taikomos siekiant paspartinti faktinės vyrų ir moterų lygybės įtvirtinimą ir kurios, įgyvendinus moterų ir vyrų lygias teises ir vienodas galimybes, turi būti atšauktos. Pažymėtina, kad, remiantis oficialiosios statistikos portalo¹ duomenimis, moterys vadovės (visų lygmenų, t. y., taip pat ir skyrių, padalinių ir pan.) 2018 m. privačiame sektoriuje sudarė apie 34 procentus visų vadovų, taigi darytina išvada, kad egzistuoja faktinė nelygybė ir moterys vis dar rečiau kuria verslus arba užima vadovaujančias pareigas privačiame sektoriuje. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad egzistuoja faktinė nelygybė, kurią galima spręsti specialiosiomis laikinosiomis priemonėmis.

Kaip minėta pirmiau, nurodytais reglamentais leidžiama ir skatinama ypatingą dėmesį skirti moterų verslumui, taigi tokių lengvatinių sąlygų moterims gauti paramą numatymas galėtų būti laikomas specialiąja laikinąja priemone; taip pat, kadangi Europos Sąjungos reglamentai turi įstatymo galią, yra tiesiogiai taikomi ir yra sudėtinė valstybės teisinės sistemos dalis, galima teigti, kad atitinka įstatyminės formos reikalavimą.

Pažymėtina, jog, siekiant sukurti palankesnes sąlygas labiau pažeidžiamoms grupėms, reikalinga, kad būtų išlaikomas proporcingumo principas ir kitos grupės nepatektų į akivaizdžiai blogesnę padėtį. Nagrinėjamu atveju, jeigu pareiškėja (fizinis asmuo) yra moteris arba pareiškėjo (juridinio asmens) vadovė arba pagrindinė akcininkė yra moteris, suteikiami 5 taškai vien dėl lyties. Atsižvelgiant į tai, jog tai yra 5 iš 100 galimų taškų, darytina išvada, kad proporcingumo principas šiuo atveju nėra pažeidžiamas ir iš esmės neužkerta kelio / neapriboja galimybių gauti paramą tiek

---

¹ <https://osp.stat.gov.lt/>

vyrams, tiek moterims. Pagal prie skundo pridėtame Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos 2019 m. balandžio 23 d. rašte Nr. BRK-2169 skelbiamą informaciją, parama buvo skirta 60–70 taškų įvertintų paraiškų teikėjams, taigi 5 taškai vien dėl pareiškėjo lyties laikytini proporcingais ir nepažeidžiančiais Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatų.

Vertinant amžiaus pagrindu pridedamus taškus, svarbu atkreipti dėmesį, kad, remiantis Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 1 punkto nuostatomis, tiesiogine diskriminacija nėra laikomi įstatymų nustatyti apribojimai dėl amžiaus, kai tai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Kaip minėta pirmiau, Europos Sąjungos reglamentai turi įstatymo galią, yra tiesiogiai taikomi ir yra sudėtinė valstybės teisinės sistemos dalis, taigi atitinka įstatyminės formos reikalavimus. Taigi, konstatuotina, kad reglamentais nustatoma galimybė teikti papildomas paramos priemones jauniems asmenims, ir tai nebūtų laikoma Lygių galimybių įstatymo pažeidimu.

Nagrinėjamu atveju už amžių taškai gali būti teikiami dviem skirtingais būdais. Visų pirma, tiesiogiai už amžių teikiami balai – asmenys iki 29 metų (imtinai) gauna 10 taškų, o kitų amžiaus grupių (nuo 30 iki 40 metų (imtinai) amžiaus bei 54 ir daugiau metų amžiaus) asmenys – 5 taškus, taigi šiuo atveju asmenys iki 29 metų (imtinai) gauna daugiausiai – 10 taškų, o kitos asmenų grupės (nuo 30 iki 40 metų (imtinai) amžiaus bei 54 ir daugiau metų amžiaus) gauna mažiau – 5 taškus. Atkreiptinas dėmesys, kad asmenys nuo 41 iki 53 metų amžiaus taškų dėl savo amžiaus negauna.

Atsižvelgiant į tai, kad reglamentais leidžiama remti jaunos asmenis pagal nacionalines kaimo plėtros programas, ir į tai, kad nagrinėjamu atveju asmenys iki 29 metų (imtinai) gali gauti iš viso 10 taškų iš 100 galimų taškų, t. y., 5 taškais daugiau nei kitos asmenų grupės (nuo 30 iki 40 metų (imtinai) amžiaus bei 54 ir daugiau metų amžiaus), darytina išvada, kad tokia suteikiama balų suma laikytina proporcinga siekiamam tikslui (jaunų žmonių įsikūrimui ir / arba pasilikimui kaimo vietovėse skatinti) ir neapriboja kitų asmenų galimybių gauti paramą atsižvelgiant į nagrinėjamą veiklos sritį. Konstatuotina, kad skiriant 10 taškų asmenims iki 29 metų (imtinai) nėra pažeidžiamas Lygių galimybių įstatymas.

Taip pat Taisyklėse yra numatytas ir kitas kriterijus, pagal kurį asmenys gauna papildomų taškų dėl savo amžiaus. Taisyklių 42 punkto 4 papunktyje numatyta, kad, jeigu pareiškėjas (fizinis asmuo) arba pareiškėjo (juridinio asmens) vadovas arba pagrindinis akcininkas yra gavęs subsidiją būstui kaimo vietovėje įsigyti pagal Finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymą, tai gali gauti papildomų 15 taškų.

Pagal Finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymo 1 straipsnio 1 dalies nuostatas, šio įstatymo paskirtis – nustatyti finansines paskatos jaunoms šeimoms, įsigyjančioms pirmąjį būstą Lietuvos Respublikos regionuose, teikimo sąlygas, tvarką ir jos finansavimą. Pažymėtina, kad, pagal Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti

įstatymo 2 straipsnio 6 dalies nuostatas, jauna šeima – šeima, kurioje kiekvienas iš sutuoktinių yra ne vyresnis kaip 35 metų, taip pat šeima, kurioje motina arba tėvas vieni augina vieną ar daugiau vaikų (įvaikių) ir yra ne vyresni kaip 35 metų. Taigi, konstatuotina, kad finansinėmis paskatomis įsigyti pirmąjį būstą gali pasinaudoti šeimos, kuriose kiekvienas iš sutuoktinių yra ne vyresnis, kaip 35 metų amžiaus. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad iš esmės gauti papildomus 15 taškų gali tik asmenys iki 35 metų, taigi tai yra dar vienas kriterijus, paremtas paraiškos teikėjo amžiumi. Šiuo kriterijumi daugiausia gali pasinaudoti ta pati asmenų grupė (asmenys iki 29 metų amžiaus), kuri jau gavo papildomus 5 taškus (t. y., iš viso gauti 10 taškų). Šitaip jauni asmenys (iki 29 metų imtinai) dėl savo amžiaus potencialiai gali gauti iš viso 25 papildomus taškus. Tai įrodo ir Ministerijos pateikta informacija: 124 asmenys iš 185 asmenų, kurie gavo paramą, buvo iki 29 metų amžiaus (imtinai), tai yra didžioji dauguma. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad 15 taškų gali gauti (ir turėti iš esmės didesnius šansus gauti paramą pagal nagrinėjamą veiklos sritį „Parama ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse“) tik tie asmenys, kurie jau pasinaudojo viena lengvata / parama. Konstatuotina, kad toks kriterijus (15 taškų tiems asmenims, kurie pasinaudojo parama pagal Finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymą) laikytinas neproporcingu ir per daug ribojančiu kitų (vyresnių nei 29 metų amžiaus) asmenų galimybes gauti paramą pagal nagrinėjamą veiklos sritį.

Konstatuotina, kad dėl Taisyklių 42 punkto 4 ir 6 papunkčiuose numatytų kriterijų taikymo, neproporcingai du kartus suteikiant papildomus balus tik nurodyto amžiaus asmenims, vyresni asmenys (nuo 30 metų amžiaus ir ypač nuo 35 metų amžiaus) patenka į mažiau palankią padėtį ir yra tiesiogiai diskriminuojami dėl savo amžiaus, t. y., Taisyklių 42 punkte numatyti kriterijai prieštarauja Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatomis.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 straipsnio 3 dalimi, Lygių galimybių įstatymo 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 3 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Kreiptis į Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministrą ir siūlyti pakeisti 2018 m. spalio 8 d. įsakymu Nr. 3D-721 patvirtintas Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos srities „Parama ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse“ įgyvendinimo taisykles, taikomas nuo 2018 metų pateiktoms paraiškoms“, užtikrinant, kad jose nebūtų neproporcingai ribojamos vyresnių asmenų galybės gauti paramą.

2. Įpareigoti Žemės ūkio ministeriją išnagrinėti sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymo eigą informuoti Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.

3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Žemės ūkio ministeriją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė